

ANALISIS KOMUNIKASI LISAN DALAM SOAL JAWAB KES JENAYAH TERPILIH

(Analysis of Verbal Communication in the Interview Selected Criminal Cases)

Md Zahril Nizam Md Yusoff, Noriah Mohamed, Darwalis Sazan, Mohd Najib Abdul Rahim
& Arjunaiti Abdullah

ABSTRAK

Soal jawab merupakan proses komunikasi lisan yang sangat penting dalam rutin penyiasatan pegawai polis untuk pengumpulan sebahagian maklumat berkaitan sesuatu kes jenayah. Peserta yang terlibat dalam soal jawab menghasilkan pelbagai lakuan tutur dan hubungan kerjasama perbualan. Penghasilan ujaran dapat memperlihatkan keberkesanan atau ketidakberkesanan komunikasi lisan yang berlaku. Kajian ini merupakan tinjauan awal untuk menganalisis maklumat linguistik berpandukan pendekatan kualitatif. Data soal jawab diperoleh daripada satu kes jenayah pencerobohan rumah yang disiasat di bawah Akta 574 Seksyen 457 Kanun Keseksaan. Data ini ditranskripsi dalam bentuk tulisan daripada rakaman audio. Tipologi lakuan tutur Searle (1969 dan 1985) dan prinsip kerjasama Grice (1975 dan 1989) digunakan untuk menghuraikan data secara berpada. Analisis lakuan tutur mendapati bahawa PPJ menggunakan lakuan tutur direktif dan representatif, manakala SBJ pula menghasilkan lakuan tutur representatif, komisif, dan ekspresif. Setiap lakuan tutur daripada kedua-dua peserta memaparkan subfungsi lakuan tutur tertentu untuk mencapai matlamat komunikasi masing-masing. Analisis prinsip kerjasama yang difokuskan terhadap respons SBJ pula mendapati bahawa pematuhan maksim SBJ terdiri daripada maksim kualiti, kuantiti, hubungan dan gaya bagi mengatur kelancaran perbualan. Namun begitu, SBJ turut sengaja melanggar semua maksim ini untuk mewujudkan situasi penolakan, percanggahan dan kekaburan terhadap keterangan yang diberikan. Hasil daripada kajian ini, penghasilan ujaran PPJ dan SBJ dapat menentukan kelangsungan komunikasi dan memberi implikasi tertentu terhadap suatu keterangan undang-undang.

Kata kunci: komunikasi lisan, soal jawab, siasatan, lakuan tutur, prinsip kerjasama

ABSTRACT

An interview is a verbal communication process that is crucial in a police investigation routine, aiming to gather partial information regarding a crime. Participants in such interview expresses a variety of speech acts and conversational cooperative relationship. This study is a preliminary review based on qualitative approach in order to analyzing linguistic information. The interview data was obtained from one of the criminal case home invasion which investigated under the Act 574 Section 457 of Penal Code. This data transcribed from audio recording to a writing form. The Searle's Speech Act typology (1969 & 1985) and Grice's Cooperative Principle (1975 & 1989) are been used to briefly explain the data accordingly. The speech act analysis revealed that the PPJ conveyed a directive and representative speech act, while the SBJ conveyed a representative, commissive, and expressive speech act. Every

speech act from both participants also presented other functional speech acts in attempt to achieve the communication objective. Meanwhile, the cooperative principle analysis focused on the responses of SBJ discovered that the communication complies to the maxims of quality, quantity, relation, and manner to achieve a clear communication. However, SBJ is observed to have purposely go against these maxims which resulted in rejection, contradiction, and ambiguity in the statement. Based on the results of this study, the speech production of PPJ and SBJ able to determine the continuity of communication and able to contribute certain implications towards a legal statement.

Keywords: verbal communication, interview, investigation, speech acts, Cooperative Principe

PENGENALAN

Komunikasi ialah suatu proses penyaluran atau pertukaran maklumat yang berbentuk verbal atau bukan verbal. Lisan pula boleh dikatakan sebagai manifestasi pengucapan oral yang bersuara dalam sesuatu pertuturan harian. Komunikasi lisan menjadi nadi dalam kehidupan manusia untuk penyampaian, pertukaran dan perkongsian pengetahuan tentang dunia melalui bahasa yang dituturkan. Komunikasi dan bahasa saling berhubungan, malah kedua-duanya tidak dapat dipisahkan daripada kehidupan manusia. Perkara ini seperti yang dinyatakan oleh de Saussure dan Rocci (2016) bahawa bahasa bertujuan untuk berkomunikasi dan komunikasi dalam kalangan manusia, lazimnya dicapai melalui bahasa.

Komunikasi lisan antara pegawai penyiasat jenayah dengan subjek (dikenali sebagai orang yang disoal siasat) menjadi rutin utama penyiasatan polis dan medium yang sangat berguna untuk pengumpulan informasi. Informasi yang dikumpul oleh pegawai penyiasat dapat membina atau merangka rantaian kronologi kejadian dari permulaan hingga akhir untuk membantu penyiasatan. Temu bual atau soal jawab polis memfokuskan kepada tujuan pengumpulan dan bukti sintesis berbentuk pernyataan bertulis untuk digunakan dalam perbicaraan mahkamah (Coulthard dan Johnson, 2007). Peristiwa bahasa dalam wacana soal jawab lebih bersifat separa formal berbanding formal jika diteliti dari aspek ciri atau struktur bahasanya, walaupun soal jawab ini merupakan urusan profesional undang-undang. Pegawai penyiasat berinteraksi menggunakan bahasa harian bagi memudahkan perolehan maklumat dan bersesuaian dalam konteks persekitaran komunikasi subjek termasuklah mewujudkan hubungan saling bekerjasama.

Dalam komunikasi lisan, setiap ujaran mampu melahirkan kepelbagaian makna dan penutur dapat menginterpretasikan makna tersebut antara satu sama lain. Ujaran yang terhasil bersifat dinamik, malah tidak hanya terbatas kepada peraturan tatabahasa seperti bunyi, perkataan dan ayat yang membentuk makna. Solan dan Tiersma (2005) juga mengatakan bahawa ujaran bukan sahaja menyampaikan makna, tetapi fungsi terhadap suatu tindakan yang memberi kesan dalam komunikasi maklumat. Analisis lakuan tutur mempunyai potensi untuk menentukan interpretasi makna atau niat sebenar yang disampaikan oleh penutur berdasarkan konteks perbualan. Kepentingan analisis lakuan tutur dalam interaksi kes jenayah ini turut dinyatakan oleh Shuy (2013), iaitu lakuan tutur banyak membantu bagi penentuan makna daripada unit bahasa yang lebih kecil dan menjadi bahagian bukti utama.

Di samping itu, kejayaan interaksi manusia berdasarkan kerjasama antara peserta yang terlibat (Shuy, 2011). Proses soal jawab menunjukkan suatu keberkesanan, sekiranya penutur saling mewujudkan kerjasama dan kefahaman tentang perkara yang dibincangkan. Secara

kelazimannya, kerjasama dalam perbualan juga menjurus kepada niat atau kehendak dan kesediaan penutur yang dapat menentukan suatu komunikasi itu berlangsung dengan sempurna atau sebaliknya. Individu yang disoal siasat tidak semua memberi kerjasama yang baik dengan pegawai penyiasat. Fisher and Perez (2007) menyatakan bahawa individu yang disoal siasat oleh pegawai polis sering kali berasa tidak selesa dan tertekan, terutamanya individu tersebut dikenal pasti sebagai suspek utama. Tambahnya lagi, suspek utama juga berkemungkinan untuk bekerjasama atas sebab rasa bersalah, malu dan ingin membebaskan daripada tekanan. Keadaan psikologi ini turut memberi implikasi tertentu dari aspek kebahasaan yang mempengaruhi sikap kerjasama dalam komunikasi. Bertitik tolak daripada perbincangan dijelaskan, kajian ini mengambil rasional untuk menganalisis maklumat linguistik, iaitu lakuan tutur dan prinsip kerjasama perbualan.

SOROTAN LITERATUR

Kajian tempatan yang memfokuskan penelitian terhadap aspek linguistik berkaitan jenayah dan undang-undang masih kurang dijalankan berbanding kajian luar negara. Kekangan ini disebabkan oleh faktor kesukaran faktor penyediaan data yang dianggap sebagai rentan, termasuklah tumpuan lebih diutamakan kepada bidang lain sebelum ini seperti undang-undang, psikologi, kriminologi, dan sains tulen atau gunaan (Md Zahril Nizam, 2020). Kajian linguistik tempatan yang kurang turut menimbulkan kekangan untuk membuat sorotan ilmu. Sorotan kajian linguistik tempatan yang didapati banyak menumpukan kepada penggunaan bahasa di mahkamah berbanding penyiasatan di balai polis. Terdapat kajian linguistik yang mempunyai hubung kait dan berkolaborasi berkaitan jenayah dan undang-undang, walaupun perbezaannya dari segi ruang lingkup kajian.

Amirah dan Nor Hashimah (2013), mengetengahkan kajian pragmatik dalam sesi soal jawab di mahkamah berkaitan kes jenayah pembunuhan Noritta Samsudin. Terdapat lima data sekunder berbentuk dialog antara pendakwa raya dan peguam bela dengan saksi yang dikumpulkan secara atas talian daripada laporan akhbar *Harian Metro*, seterusnya dianalisis berpandukan Teori Relevans untuk mencungkil maklumat implikatur. Dapatan kajian ini mendapati bahawa saksi-saksi kejadian tidak dapat menjawab soalan-soalan yang dikemukakan oleh peguam bela. Andaian implikatur menunjukkan jawapan saksi-saksi wujud percanggahan, kekeliruan dan ketidakpastian serta manipulasi soalan daripada peguam bela. Oleh hal yang demikian, jawapan saksi dalam perbincaraan kes ini dilihat tidak dapat untuk menyakinkan pendakwa raya dan tertuduh berpeluang mendapat kebebasan.

Noraini (2008), menjalankan kajian tentang strategi komunikasi atau keterangan peguam dalam membina naratif yang boleh dipercayai melalui pemeriksaan utama saksi pakar. Data soal jawab melibatkan satu kes jenayah pembunuhan 302 Kanun Keseksan yang dianalisis melalui kaedah kualitatif dan etnografi komunikasi. Beliau membahagikan dua strategi utama, iaitu strategi prosedur dan strategi linguistik. Bagi strategi prosedur, peguam bela mengemukakan hujah-hujah sebagai serang hendap yang dirujuk daripada bahan rujukan untuk merumitkan hujah balas daripada peguam dan saksi lawan. Seterusnya, strategi linguistik dibahagikan kepada dua pecahan, seperti strategi am dan strategi untuk pakar. Strategi am digunakan oleh peguam dan hakim, misalnya penggunaan soalan 'ya atau tidak' bagi mengelak daripada keterangan panjang saksi. Strategi untuk pakar pula, peguam bela mengendalikan topik-topik penting dan menggunakan kaedah seperti susunan semula dan pemilihan leksikal semasa soal jawab dengan saksi.

Sorotan kajian luar negara pula, Eti Setiawati dan Tulus Wahjuono (2020) dari negara jiran, Indonesia telah menjalankan kajian daya ujaran yang digunakan oleh pegawai polis dalam kes jenayah perbankan. Terdapat 61 data pertanyaan pegawai polis yang dianalisis berlandaskan model Kreidler (1998). Kajian ini mendapati bahawa gabungan daya ujaran seperti komisif-pertanyaan dan direktif-perintah yang diikuti oleh daya ujaran ketegasan (*verdictive*) dapat mendorong suspek untuk berterus terang berkaitan perjalanan kes. Gabungan daya ujaran ini juga berfungsi untuk pengumpulan maklumat, penekanan, cabaran dan sebagainya. Hasil analisis kajian ini, pegawai polis dikatakan perlu mempelajari strategi komunikasi supaya pencarian kebenaran maklumat dan fakta terhadap suspek dapat dilakukan dengan lebih berkesan.

Coulthard (1992) membincangkan aspek kuantiti sebagai sumber pragmatik yang berpusatkan Prinsip Kerjasama Grice (1975). Aspek kuantiti ini mempunyai dua syarat utama, iaitu penutur menjadikan sumbangan sebagai maklumat yang diperlukan dan penutur tidak membuat sumbangan yang lebih daripada diperlukan. Sebagai contohnya, dalam keterangan kes Bentley, beliau mengatakan bahawa pegawai polis mengemukakan soalan-soalan penting, tetapi Bentley memberi sumbangan respons negatif yang terlalu besar. Oleh hal yang demikian, sumbangan yang melebihi daripada aras pertanyaan ini menimbulkan kesan tertentu, khususnya kualiti dan kebolehpercayaan dalam proses temu bual tersebut.

Linfoot-Ham (2006), menganalisis bahasa lisan dari aspek pematuhan dan pelanggaran maksim perbualan Grice (1975) antara suspek dan saksi dengan pegawai polis. Kajian ini mendapati bahawa pelanggaran maksim kuantiti berlaku disebabkan oleh sumbangan respons suspek yang terhad dan sumbangan respons saksi yang terlalu besar. Pelanggaran maksim kualiti pula menunjukkan tingkah laku berbohong atau penyembunyian maklumat sehingga menyebabkan pegawai polis sukar untuk mengenal pasti situasi yang berlaku. Seterusnya, pelanggaran maksim relevan berlaku apabila maklumat bercanggah dengan konteks dan maksim gaya dilanggar melalui pengulangan dan penambahan maklumat yang tidak jelas. Pelanggaran maksim relevan dan gaya ini sangat berguna untuk pegawai polis mengungkap suatu kesalahan. Pelanggaran maksim tidak membabitkan keseluruhan wacana soal siasat, sebaliknya suspek dan saksi juga mematuhi maksim perbualan.

Rumusan bagi bahagian ini, kajian tempatan seperti Amirah dan Nor Hashimah (2013) dan Noraini (2008) menunjukkan bahawa wujud satu keperluan dan kepentingan munasabah kajian linguistik perlu diketengahkan dalam bidang undang-undang, khususnya tumpuan terhadap suatu keterangan. Kedua-dua kajian ini merupakan percubaan yang baik dan pemaparan data penggunaan bahasa di mahkamah, walaupun terdapat kekangan yang ketara dari segi penyediaan data. Kajian antarabangsa pula telah membuktikan kajian linguistik di peringkat siasatan di balai polis dapat membantu penambahbaikan teknik atau kaedah strategi komunikasi penyiasatan dan pengetahuan tentang tingkah laku berbahasa individu yang disoal siasat.

METODOLOGI

Kajian ini merupakan kajian keratan rentas atau dipanggil sebagai '*cross-sectional study*', iaitu memperoleh dan menganalisis data pada satu masa tertentu berpandukan pendekatan kualitatif. Lokasi kajian lapangan bagi pengumpulan data dilakukan di Bahagian Siasatan Jenayah, Ibu Pejabat Polis Daerah Timur Laut, Pulau Pinang. Data dirakam melibatkan satu soal siasat yang dituturkan dalam bahasa Melayu dialek Pulau Pinang antara pegawai penyiasat jenayah (PPJ) dengan orang disoal siasat yang disebut sebagai subjek (SBJ). Data

ini melibatkan satu kes jenayah pencerobohan rumah yang disiasat di bawah Akta 574 Seksyen 457 Kanun Keseksaan. Undang-undang Malaysia (2015) menyebut peruntukan kes jenayah ini sebagai ‘pencerobohan rumah dengan bersembunyi bagi maksud melakukan kesalahan yang boleh dihukum dengan pemenjaraan’. Kes jenayah ini juga berjaya diselesaikan oleh pegawai penyiasat dan subjek telah menjalani hukuman daripada keputusan mahkamah.

Kajian ini menggunakan instrumen dalam pengumpulan data seperti pemerhatian pasif dan rakaman audio. Pemerhatian pasif bermaksud data dikumpulkan tanpa penglibatan ikut serta bagi menjamin kualiti perbualan, iaitu penyelidik berada di posisi yang lain dan memantau perbualan peserta dari bilik kalis wajah. Menurut Ruzlan, et. al. (2018) menyatakan bahawa data-data yang diperolehi lebih tulen dan menyumbang kepada ketetapan maklumat melalui kaedah ini. Kajian ini juga menerima kesempatan untuk membuat rakaman audio atau suara. Dari segi alatan perakam, *voice recorder* digunakan untuk merakam ujaran semasa perbualan berlangsung. Pemerolehan data ini telah mendapat persetujuan peserta melalui borang keizinan Jawatankuasa Etika Penyelidikan Manusia (JEPeM), Universiti Sains Malaysia. Unsur kerentanan dan sensitif yang berkemungkinan menimbulkan keaiban peserta yang terlibat ditapis dengan teliti. Seterusnya, data daripada audio ditranskripsi kepada tulisan, termasuklah kerja-kerja memasukkan tanda singkatan dan penyesuaian simbol ujaran melalui sistem transkripsi Jefferson (2004).

Jadual 1: Jenis Penandaan Singkatan dan Simbol

Singkatan dan Simbol	Deskripsi / Makna
PPJ	Pegawai penyiasat jenayah
SBJ	Subjek atau orang yang disoal siasat
S1	Orang yang dirujuk oleh SBJ
M1	Nama atau identiti (mangsa) yang dirujuk oleh SBJ
PM	Patuh maksim
LM	Langgar maksim
(.)	<i>Micro-pause</i> (berhenti seketika) kurang daripada 0.5 saat
<u>KATA</u>	Kelantangan: penggunaan huruf besar dan garisan
↑	Intonasi tinggi
↓	Intonasi rendah
[TINDAN]	Ujaran bertindan atau celahan dalam giliran
()	Ujaran tidak difahami atau kekaburan

Kaedah ini digunakan untuk tujuan analisis perbualan bagi mewujudkan fenomena sebenar dalam pertuturan. Penandaan singkatan merupakan unsur gantian perorangan, manakala penandaan simbol sedia ada, misalnya hentian kesenyapan, kelantangan, intonasi, kekaburan, pertindanan dan ujaran tidak jelas menjadi keperluan dalam kajian kerana simbol ini mengandungi maklumat perbualan yang mempengaruhi lakuan berbahasa penutur. Pemerhatian turut dilakukan terhadap transkripsi data tulisan untuk menjamin ketepatan dan sifat semula jadi serta mengelak kesilapan transkripsi daripada rakaman audio. Transkripsi data tulisan yang telah sempurna seterusnya akan digunakan untuk tujuan analisis. Pada peringkat ini juga rakaman audio turut dilupuskan daripada simpanan. Data kajian dipilih dan diasingkan mengikut pecahan topik-topik kecil perbualan bagi memudahkan analisis data.

Seterusnya, data kajian ini dianalisis berlandaskan tipologi lakuan tutur Searle (1969 dan 1989). Tipologi Searle mengkategorikan lakuan tutur utama kepada lima jenis, iaitu representatif atau asertif, direktif, komisif, ekspresif dan deklaratif. Setiap lakuan tutur ini mempunyai subfungsi ujaran tertentu yang disebut sebagai kes paradigmatic. Representatif atau asertif merujuk lakuan tutur penutur dalam menyatakan sesuatu perkara yang mempunyai kepercayaan dan nilai benar (Huang, 2006 dan 2007). Subfungsi representatif merangkumi lakuan pernyataan, penegasan, penafian, penyimpulan, pelaporan dan penuntutan. Direktif pula dikaitkan dengan usaha, cubaan dan keinginan penutur untuk merangsang sesuatu tindakan pendengar. Subfungsi lakuan ini terdiri daripada mengarah, memerintah, menasihati, menyoal dan meminta. Seterusnya, komisif ialah lakuan yang memperlihatkan niat penutur dalam sesuatu aksi pada masa akan datang. Lakuan ini melibatkan subfungsi seperti tawaran, ikrar, janji, jaminan, penolakan dan ugutan. Ekspresif berperanan untuk mengesan keadaan emosi penutur dari aspek psikologi. Penutur menunjukkan lakuan permohonan maaf, ucapan, tuduhan, pujian dan berterima kasih. Deklaratif merupakan lakuan yang mengubah sesuatu keadaan dengan segera seperti pengisytiharan, perlantikan, menamakan, pemecatan atau penyingkiran.

Selain daripada lakuan tutur, prinsip kerjasama Grice (1975 dan 1989) juga diaplikasikan dalam kajian ini untuk menganalisis data bagi memperlihatkan implikatur perbualan, terutamanya ujaran SBJ. Prinsip Kerjasama ialah suatu panduan tentang cara bahasa digunakan dari aspek sumbangan, tujuan atau arah pertukaran yang secukupnya (Grice, 1975). Pematuhan terhadap Prinsip Kerjasama dapat dikenal pasti melalui pembahagian empat maksim perbualan. Huang (2007) turut memperhalusi maksim perbualan Grice seperti berikut.

(i) Maksim Kualiti

Sumbangan yang diberikan oleh penutur harus benar dan mempunyai dalil yang kukuh.

(ii) Maksim Kuantiti

Sumbangan yang mencukupi dan mengelakkan maklumat berlebihan daripada tujuan perbualan

(iii) Maksim Hubungan atau Perkaitan

Sumbangan harus relevan atau berhubungan dengan tujuan perbualan.

(iv) Maksim Gaya

Sumbangan harus jelas, ringkas dan terbit. Penutur harus mengelak daripada mewujudkan kesamaran dan ketaksaan.

Maksim perbualan di atas digunakan oleh penutur secara terselindung dalam mengatur keberkesanan komunikasi yang tersusun dan sistematik. Pada realitinya dalam komunikasi, pematuhan terhadap maksim ini tidak selalunya berlaku kerana penutur berhak menjadikan komunikasinya sama ada sempurna atau sebaliknya. Situasi ini yang dikenali sebagai pelanggaran atau ketidakpatuhan maksim. Perlakuan sengaja penutur melanggar atau mendominasi maksim semasa perbualan berlangsung mempunyai tujuan, sebab dan niat tertentu. Kroeger (2018) menyatakan bahawa penutur boleh mematuhi atau melanggar maksim selagi pendengar dapat mengetahui strategi bahasa yang digunakan.

DAPATAN ANALISIS DATA

Bahagian ini akan menganalisis data soal jawab berpandukan lakuan tutur Searle (1969 dan 1989) dan prinsip kerjasama Grice (1975 dan 1989) dengan cara serentak. Setiap ujaran yang terhasil boleh terdiri daripada satu lakuan atau bergabung yang dikenal pasti daripada transkripsi penandaan simbol, misalnya hentian seketika. Lakuan tutur ini turut mengaitkan dengan prinsip kerjasama yang ditentukan dalam ambil giliran. Berikut ialah pecahan topik-topik perbualan yang dianalisis untuk menghuraikan lakuan tutur dan prinsip kerjasama peserta perbualan.

Topik Perbualan 1 : Penggunaan Kenderaan

SBJ bersama dua rakan jenayah menaiki sebuah kenderaan jenis motokar menuju ke tempat kejadian pada sekitar jam 2:00 petang. Kenderaan ini dipandu oleh SBJ dan meletakkan kenderaan di laluan kecil arah bersebelahan dengan rumah kediaman mangsa.

Jadual 2: Data Perbualan bagi Topik Penggunaan Kereta

Giliran	Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim
A1	PPJ : Direktif	Saya nak tanya (.) jam dua <i>you</i> datang dari rumah?	
B1	SBJ : Representatif	Ya encik (.) naik kereta	LM-Kuantiti
A2	PPJ : Direktif	Kereta sapa?	
B2	SBJ : Representatif	S1	PM-Kuantiti
A3	PPJ : Direktif	Lepas tu, sapa yang [bawa kereta?	
B3	SBJ : Komisif	[Kami pelan-pelan pi sana]	LM-Hubungan
A4	PPJ : Direktif	Sapa yang bawa [kereta?	
B4	SBJ : Representatif	[Saya bawa]	PM-Gaya

Berdasarkan soal jawab berkaitan topik penggunaan kenderaan di atas, PPJ menggunakan lakuan tutur direktif pertanyaan maklumat dalam giliran A1. Pertanyaan PPJ ini memerlukan respons 'ya' atau 'tidak'. Giliran B1, SBJ membalas dengan lakuan tutur representatif pernyataan, iaitu pengakuan 'ya encik' diikuti oleh maklumat tambahan 'naik kereta'. Secara tidak sedar, ujaran SBJ ini telah melanggar maksim kuantiti kerana SBJ menjawab lebih daripada kuantiti maklumat yang disoal oleh PPJ. Giliran A2, direktif pertanyaan maklumat PPJ terhasil daripada rujukan maklumat tambahan direspons oleh SBJ dalam bentuk minimal dengan baik yang memperlihatkan pematuhan maksim kuantiti. Namun begitu, direktif pertanyaan maklumat PPJ tentang penentuan subjek yang membawa kereta telah diabaikan oleh SBJ dalam giliran B3. Respons komisif SBJ menunjukkan satu penolakan terhadap pertanyaan PPJ dan melanggar maksim hubungan. PPJ juga terpaksa mengulang semula pertanyaan yang sama seperti dalam giliran A3 akibat daripada respons komisif penolakan SBJ ini. Dalam giliran akhir, SBJ mematuhi maksim gaya melalui lakuan tutur representatif pernyataan yang minimal, jelas dan ringkas.

Topik Perbualan 2 : Kedudukan Subjek

Tiba di lokasi kejadian, SBJ dan rakannya meninggalkan kenderaan di luar rumah kediaman. Mereka memanjat pagar dan berlari menuju ke bahagian belakang rumah. SBJ berada di hadapan pintu masuk belakang, manakala dua rakannya mengawasi kawasan sekitar rumah.

Jadual 3: Data Perbualan bagi Topik Kedudukan Subjek

Giliran	Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim	
A5 B5	PPJ : SBJ :	Direktif Representatif	Masa hang masuk S1 ada [mana? Ada depan ↑ () luar kereta]	PM-Kuantiti
A6 B6	PPJ : SBJ :	Direktif Representatif		
A7	PPJ :	Representatif/ Direktif	Tadi baru hang cakap luar keta ↑ (.) mana [betoi?	LM-Hubungan
B7	SBJ :	Komisif	Saya <i>parking</i> depan rumah ↑]	

Menerusi soal jawab bagi topik kedudukan subjek di atas, PPJ mengujarkan direktif pertanyaan maklumat dalam giliran A5 berkaitan posisi atau keberadaan rakan jenayah ketika SBJ memasuki rumah mangsa. SBJ dengan pantas mencelah dan menyatakan bahawa rakan jenayah berada di posisi hadapan rumah dan luar kereta. Respons representatif pernyataan SBJ ini ialah maklumat yang boleh diterima oleh PPJ dan mematuhi maksim kuantiti. PPJ menyoal semula untuk mendapatkan pengesahan maklumat daripada rujukan representatif pernyataan '*luar kereta*' dalam respons awal SBJ. Walau bagaimanapun, representatif pernyataan '*dalam keta*' SBJ ini bercanggah dengan respons awal SBJ tersebut. Percanggahan maklumat yang berlaku menandakan bahawa pematuhan maksim kuantiti SBJ dalam respons awal telah gagal dan SBJ pula cenderung untuk melanggar maksim kualiti, iaitu kebenaran terhadap posisi rakan jenayah yang tidak dapat dipastikan. Percanggahan maklumat ini turut menyebabkan PPJ membuat representatif pernyataan yang bersifat penilaian dan diikuti oleh direktif pertanyaan pengesahan seperti dalam giliran A7. SBJ sekali lagi melanggar maksim hubungan dengan respons komisif yang memperlihatkan hubungan tidak relevan. Oleh hal yang demikian, respons SBJ secara keseluruhan menyerlahkan pernyataan bukan fakta disebabkan penyampaian maklumat agak kabur.

Topik Perbualan 3 : Tindakan dan Penggunaan Alatan Pecah Masuk

Menerusi rakaman kamera litar tertutup, SBJ telah memecahkan bahagian tumbol pintu belakang rumah dan bilik dengan menggunakan pemutar skru dan sebatang besi. Rakan SBJ menggeledah rumah kediaman dari posisi lain untuk mengambil barang milik mangsa. Terdapat kesan kerosakan akibat daripada cungkulan dan ketukan daripada pemeriksaan di tempat kejadian.

Jadual 4: Data Perbualan bagi Topik dan Penggunaan Alatan Pecah Masuk

Giliran	Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim
A8	PPJ : Direktif	Macam mana hang [masuk rumah?	LM-Hubungan
B8	SBJ : Komisif	[Mesin dok depan]	
A9	PPJ : Representatif/ Direktif	Aku tanya hang tak jawab (.) macam mana <i>you</i> masuk rumah?	PM-Kualiti
B9	SBJ : Representatif	Saya bagi pecah pintu ↑	
A10	PPJ : Representatif/ Direktif	Yang tu la aku tanya (.) tak kan terus masuk amek barang (.) paham soalan ka tak paham ↑?	PM-Kuantiti
B10	SBJ : Representatif	Paham-paham ↑	
A11	PPJ : Direktif	Dah pecah pintu rumah (.) sapa pulak yang pecah bilik?	PM-Kualiti
B11	SBJ : Representatif	Saya	
A12	PPJ : Direktif	Pakai [apa?	LM-Gaya
B12	SBJ : Representatif	[Apa-apa () pakai kayu lepas tu pukoi bagi berlubang]	
A13	PPJ : Direktif	Buka pakai apa? [Tak dengar	LM-Kualiti
B13	SBJ : Representatif	[Pakai besi () sampai berlubang ↑ (.) dah berlubang baru masuk ↑]	

Dalam soal jawab dalam topik di atas, PPJ menginginkan maklumat tentang tindakan atau cara SBJ memasuki rumah kediaman mangsa. Giliran A8, direktif pertanyaan PPJ kelihatan agak umum yang dapat direspons oleh SBJ secara terbuka. Respons komisif SBJ memberikan maklumat bertentangan dan hubungan tidak relevan dengan kehendak pertanyaan PPJ tersebut. PPJ terpaksa membuat representatif penegasan, kemudian mengulang semula pertanyaan dalam giliran A9. Bagi direktif pertanyaan ini, SBJ memberi respons bermaklumat walaupun bersifat minimal. Kehendak soalan yang direspons oleh SBJ mendorong PPJ untuk membuat representatif pernyataan dan pengandaian serta direktif pertanyaan seperti dalam giliran A10 bagi penilaian kefahaman. SBJ juga mengakui faham terhadap kesilapan respons yang dilakukan. Giliran A11, direktif pertanyaan maklumat PPJ merupakan rentetan soalan daripada tindakan pecah pintu rumah. SBJ membuat pengakuan 'saya' yang dikategorikan sebagai representatif pernyataan. PPJ turut menginginkan maklumat berkaitan alatan pecah masuk yang digunakan oleh SBJ. Direktif pertanyaan minimal PPJ direspons dengan celahan oleh SBJ melalui representatif pernyataan yang kurang jelas seperti penandaan transkripsi kabur '()' dalam giliran B12. Masalah kejelasan dalam respons SBJ menandakan pelanggaran maksim gaya. Giliran A13, PPJ juga mengulang semula direktif pertanyaan maklumat disebabkan masalah kejelasan ini. SBJ tergesa-gesa untuk mencelah, mengubah dan melanggar maksim kualiti melalui respons representatif pernyataan yang bertentangan maklumat sebelumnya.

Topik Perbualan 4 : Keganasan dan Kecederaan

SBJ telah memukul mangsa pertama dengan menggunakan objek tumpul, iaitu sebatang kayu. Mangsa pertama mengalami kecederaan parah, iaitu pendarahan dalam kepala, retak tulang

kaki dan kesan lebam bahagian belakang badan. Pemeriksaan kesihatan mengesahkan bahawa mangsa pertama tidak dapat sedarkan diri dan terpaksa menjalani pembedahan.

Jadual 5: Data Perbualan bagi Topik Keganasan dan Kecederaan

Giliran	Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim
A14	PPJ :	Direktif	PM-Kuantiti
B14	SBJ :	Representatif	
A15	PPJ :	Representatif	LM-Kualiti
B15	SBJ :	Representatif	
A16	PPJ :	Direktif	LM-Kualiti
B16	SBJ :	Representatif	

Berpusatkan soal jawab bagi topik keganasan dan kecederaan, SBJ menjelaskan tindakan ganas dengan mencederakan mangsa ketika berada di dalam rumah kediaman. PPJ mengemukakan direktif pertanyaan maklumat tentang tahap pukulan semasa SBJ mencederakan mangsa. Giliran B14, SBJ memberi respons representatif penafian. Pada giliran ini, representatif penafian ujaran SBJ dapat dikategorikan dalam pematuhan maksim kuantiti. Seterusnya, PPJ pula membuat representatif pernyataan melalui pengandaian berbentuk soalan tentang keadaan mangsa yang koma bagi mewujudkan percanggahan maklumat SBJ. Persoalan yang ditimbulkan oleh PPJ menunjukkan bahawa SBJ berkecenderungan untuk melanggar maksim kualiti disebabkan SBJ tidak berupaya memberikan alasan munasabah, sebaliknya SBJ terus mengujarkan representatif penegasan dan penafian seperti dalam giliran B15. PPJ sekali lagi mengulang semula makna ujaran yang sama dalam bentuk direktif pertanyaan, tetapi SBJ masih mengekalkan respons representatif penafian akhir yang melanggar maksim kualiti. Giliran A15-B16 memaparkan PPJ dan SBJ sentiasa mencelah antara sama lain. Representatif pernyataan PPJ melalui pengandaian telah mendorong usaha SBJ untuk menjadikan sumbangannya benar dengan cara penegasan dan penafian serta kelantangan intonasi.

Topik Perbualan 5 : Penglibatan Subjek Lain

Pengecaman kawad cam daripada mangsa kedua mengesahkan bahawa SBJ dan dua rakannya telah melakukan pencerobohan rumah. Mangsa kedua mengesahkan identiti (wajah) semua suspek sebelum melarikan diri ke dalam tandas.

Jadual 6: Data Perbualan bagi Topik Penglibatan Subjek Lain

Giliran	Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim
A17	PPJ :	Direktif	LM-Kualiti
B17	SBJ :	Komisif	
A18	PPJ :	Direktif	LM-Kualiti
B18	SBJ :	Representatif	

A19	PPJ :	Direktif	Sapa yang warna rambut?	
B19	SBJ :	Komisif/ Representatif	Saya pakai topi (.) <u>TAK</u> <u>DAK</u> orang lain dah]	LM-Hubungan

Soal jawab di atas merupakan topik berhubung penglibatan subjek lain di tempat kejadian. PPJ menggunakan direktif pertanyaan maklumat untuk SBJ memberitahu identiti subjek lain yang terlibat. Giliran B17, respons komisif daripada penyoalan semula yang diberikan oleh SBJ menunjukkan tindakan penolakan. Celahan penyoalan semula berbentuk minimal *‘[Sapa? ↑]’* juga mewujudkan sikap cabaran SBJ bagi menolak pertanyaan PPJ. Oleh hal yang demikian, PPJ terpaksa mengubah bentuk soalan supaya kelihatan terperinci dalam direktif pertanyaan maklumat giliran A18. SBJ telah mengubah respons daripada komisif penolakan kepada representatif penafian. Giliran B17 dan B18, respons SBJ dianggap sebagai pelanggaran maksim kualiti kerana penolakan dan penafian secara terus sehingga menyebabkan PPJ tidak mendapatkan respons maklumat yang mencukupi. Respons SBJ yang diragui ini mendorong PPJ untuk mengubah strategi direktif pertanyaan maklumat baru. Namun begitu, respons komisif penolakan yang diikuti oleh representatif penafian memperlihatkan sifat keengganan SBJ dan ujaran *‘Saya pakai topi’* jelas membuktikan pelanggaran maksim hubungan yang bertentangan dengan kehendak soalan.

Topik Perbualan 6 : Barang Kes

SBJ dan dua rakannya menggeledah seluruh rumah kediaman, kemudian mengambil sebuah beg berisi pakaian, sebuah mesin dan perkakasan (alatan perumahan) serta barang milik mangsa. Mereka meninggalkan rumah kediaman mangsa dan menghilangkan diri bersama barang curian.

Jadual 7: Data Perbualan bagi Topik Barang Kes

Giliran		Lakuan Tutur	Ujaran	Maksim
A20	PPJ :	Direktif	Lepas tu?	
B20	SBJ :	Representatif	Saya amek beg tu bawak keluar (.) saya bagi kat S1	PM-Kuantiti
A21	PPJ :	Direktif	Barang apa dalam beg tu?	
B21	SBJ :	Representatif	Ada baju (.) lain apa pun tak dak	PM-Kuantiti
A22	PPJ :	Direktif	Barang apa lagi?	
B22	SBJ :	Komisif	Saya bawak kereta () (.) simpan barang kat depan rumah	LM-Hubungan

Melalui soal jawab berkaitan barang kes di atas, direktif pertanyaan PPJ yang terbuka merupakan penerusan tindakan SBJ semasa rompakan. Pertanyaan yang tidak spesifik ini boleh direspons oleh SBJ mengikut kehendaknya sendiri. Representatif pernyataan SBJ menunjukkan bahawa SBJ membawa sebuah beg dan SBJ menyerahkan kepada rakan jenayah. PPJ membuat direktif pertanyaan yang lebih spesifik untuk mengetahui barangan dalam beg tersebut. Representatif pernyataan SBJ mencukupi dari aspek maklumat yang disampaikan. Giliran B20 dan B21, Sumbangan SBJ ini memenuhi maksim kuantiti. Selanjutnya, PPJ masih menginginkan maklumat barangan lain melalui direktif pertanyaan maklumat. Perkara ini berlaku disebabkan oleh PPJ telah membuat rujukan daripada representatif pernyataan SBJ

yang mengandungi respons penafian 'lain apa pun tak dak'. SBJ telah melanggar maksim hubungan bagi pertanyaan PPJ ini dengan menghasilkan respons komisif penolakan, iaitu percanggahan maklumat. Komisif penolakan memperlihatkan bahawa SBJ tidak lagi berniat untuk menjawab direktif pertanyaan PPJ.

Topik Perbualan 7 : Pengesahan dan Pengujian Sikap

Modus operandi SBJ bertentangan dengan naratif penceritaan seperti yang disampaikan oleh SBJ. Keterangan ini boleh dianggap sebagai kurang memuaskan kerana SBJ cenderung untuk menyembunyikan dan manipulasi fakta. Sebelum kes ini, SBJ pernah ditangkap dan dipenjarakan atas kesalahan jenayah rompakan berkumpulan, rompakan bersenjata dan penyalahgunaan dadah serta racun.

Jadual 8: Data Perbualan bagi Topik Pengesahan dan Pengujian Sikap

Giliran	Lakuan Tutar	Ujaran	Maksim
A23 B23	PPJ : Direktif SBJ : Representatif	Apa hang cerita betoi [ka dak? BETOI (.) apa saya buat ni betoi saya cerita ↑]	PM-Kuantiti
A24 B24	PPJ : Direktif SBJ : Representatif	Apa lagi nak [menipu? Tak dak ↓]	PM-Gaya
A25 B25	PPJ : Direktif SBJ : Ekspresif	Sampai bila hang nak buat macam ni? Mintak maaf la encik	LM-Hubungan
A26 B26	PPJ : Representatif SBJ : Ekspresif	Orang penat-penat keja guna titik peluh (.) tapi hang pi merompak pulak ↑ Saya mintak maaf encik ↓	LM-Hubungan

Berdasarkan topik pengesahan keterangan di atas, direktif pertanyaan maklumat PPJ bertujuan untuk mendapatkan pengesahan akuan. SBJ tergesa-gesa mencelah dan menghasilkan representatif pernyataan akuan benar dan penegasan nilai kebenaran tersebut. Direktif pertanyaan PPJ dalam giliran A24 memperlihatkan pengujian sikap terhadap SBJ dalam pemberian sumbangan dan SBJ mematuhi maksim gaya dengan jawapan yang ringkas dan jelas. Selanjutnya, pengujian sikap SBJ terus dilakukan oleh PPJ melalui giliran A25. Pertanyaan ini menimbulkan beberapa tafsiran makna ujaran, iaitu SBJ sering melakukan jenayah terdahulu dan ketidakpastian PPJ terhadap tindakan SBJ pada masa akan datang. SBJ tidak berkeinginan untuk menentukan garis masa bagi pertanyaan PPJ, kemudian SBJ hanya melahirkan respons ekspresif permohonan maaf. Respons ekspresif yang boleh dianggap sebagai pelanggaran maksim hubungan telah menyebabkan PPJ membuat representatif pernyataan untuk perbandingan nilai sikap. SBJ hanya mengulang semula respons ekspresif permohonan maaf sekali lagi bagi menutup perbualan.

PERBINCANGAN

Analisis data di atas telah memperoleh dapatan daripada dua elemen linguistik, iaitu lakuan tutur dan prinsip kerjasama. Bahagian ini akan membincangkan dan merumuskan dapatan kajian secara keseluruhan. Jadual 2 di bawah menunjukkan pembahagian kategori lakuan tutur beserta subfungsinya yang dihasilkan oleh PPJ dan SBJ semasa proses soal jawab. PPJ

menghasilkan dua subkategori lakuan tutur, iaitu direktif dan representatif, sementara SBJ memiliki subkategori lakuan tutur representatif, komisif dan ekspresif. Prinsip kerjasama yang mempunyai perkaitan dengan penghasilan lakuan tutur khususnya SBJ turut dibincangkan.

Jadual 9: Rumusan dan Dapatan Keseluruhan

Penutur	Lakuan Tutur	Topik dan Giliran
Pegawai penyiasat jenayah (PPJ)	<p>Direktif Pertanyaan atau ajukan soalan (maklumat, pengesahan dan pengujian)</p> <p>Representatif Pernyataan (penilaian, pengandaian dan perbandingan)</p>	<p>Giliran A1-A4, A5-A7, A8-A13, A14-A16, A17-A19, A20-A22 dan A23-A25.</p> <p>Giliran A9, A10, A7, dan A26.</p>
Subjek (SBJ)	<p>Representatif Pernyataan Penafian dan Penegasan</p> <p>Komisif Penolakan (Percanggahan)</p> <p>Ekspresif Permohonan Maaf (Penyesalan)</p>	<p>Giliran B1-B2, B4, B5-B6, B9-B13, B20-B21 dan B23. Giliran B14-B16, B18-B19 dan B24.</p> <p>Giliran B3, B7, B8, B17 dan B22.</p> <p>Giliran B25 dan B26.</p>

Pertanyaan PPJ merupakan rutin harian soal siasat dalam usaha mengumpul sebahagian maklumat dan dominan digunakan oleh PPJ dalam keseluruhan wacana. PPJ diberikan kuasa berautoriti untuk mengajukan soalan kepada SBJ yang berhubung kait dengan peristiwa kejadian jenayah bagi membantu siasatan. Direktif pertanyaan mempunyai subfungsi lain, iaitu mendapatkan maklumat, pengesahan dan pengujian. Pertanyaan mendapatkan maklumat adalah untuk permintaan atau pengambilan informasi berterusan daripada SBJ yang melibatkan pembukaan turutan atau topik-topik kecil perbualan. Pertanyaan pengesahan pula bermaksud keinginan PPJ terhadap respons kebenaran maklumat apabila SBJ menjawab pertanyaan maklumat. Selanjutnya, representatif PPJ dilakukan dengan cara membuat pernyataan selepas giliran respons SBJ yang menunjukkan subfungsi tertentu seperti menilai, mengandai dan membandingkan. Ketiga-tiga subfungsi ini bertujuan untuk mendapatkan maklumat tambahan dan percungkilan akuan tindakan.

Representatif SBJ mempunyai beberapa subfungsi, yakni membuat pernyataan, penafian dan penegasan. Representatif pernyataan SBJ menunjukkan unsur positif apabila SBJ membuat akuan dan respons yang mengikut kehendak soalan. Representatif pernyataan SBJ juga mengandungi informasi atau perkara yang belum ditentukan kebenarannya. SBJ menjadikan pernyataan pembuka respons seolah-olah dapat diyakini oleh PPJ. Walau bagaimanapun, pernyataan pembuka respons SBJ menjadi longgar apabila SBJ tidak dapat menyokong hujah dalam pernyataan lanjutan jika diteliti daripada urutan giliran yang

mengikutinya seperti topik 2 giliran B5 dan B6, topik 4 giliran B14, B15 dan B16, topik 5 giliran B18 dan B 19. Seterusnya, representatif penafian memperlihatkan lakuan bahasa SBJ yang tidak bersetuju dengan sesuatu perkara yang boleh membabitkan dirinya bersalah. SBJ menafikan sesuatu perkara bersama-sama penegasan bagi menyokong maklumat dan menyakinkan PPJ. Bagi daya ujaran komisif, SBJ menggunakan lakuan bahasa ini sama ada berbentuk pertanyaan atau pernyataan berfungsi sebagai penolakan yang jelas berlaku secara terus. Sesuatu pertanyaan PPJ yang direspons oleh SBJ mewujudkan maklumat yang terpesong atau bercanggah dengan kehendak soalan. SBJ turut mengungkap keadaan emosi melalui lakuan tutur ekspresif. Permohonan maaf merupakan kesan psikologi yang menyerlahkan sikap penyesalan SBJ yang sedar akan kesalahan yang dilakukan.

Dari sudut prinsip kerjasama, kajian ini mendapati bahawa proses soal siasat ini berjalan lancar apabila SBJ mematuhi maksim perbualan, seperti kualiti, kuantiti dan hubungan. Pematuhan maksim ini menjadikan sumbangan SBJ memenuhi kehendak pertanyaan PPJ tanpa sebarang kekangan. Walau bagaimanapun, SBJ juga memilih untuk melanggar maksim perbualan disebabkan oleh niat, tujuan atau matlamat tertentu. Perlanggaran maksim SBJ terdiri daripada kualiti, kuantiti, hubungan dan gaya yang dikenal pasti dalam proses ambil giliran yang berlaku. Kesemua perlanggaran ini ditentukan oleh turutan ambil giliran. SBJ melanggar maksim kualiti apabila maklumat respons SBJ sebelumnya yang tidak menyokong maklumat respons semasa. Perlanggaran maksim kualiti sangat jelas menunjukkan lakuan penipuan dan manipulasi jika dilakukan oleh SBJ secara berturutan dalam giliran respons.

Selanjutnya, kajian Linfoot-Ham (2006) sebelum ini mengatakan bahawa sumbangan suspek yang terhad mengundang masalah dari aspek maksim kuantiti perbualan. Dapatan kajian ini pula mendapati perlanggaran maksim kuantiti berlaku apabila SBJ memberi sumbangan yang lebih daripada diperlukan oleh PPJ. Lebihan maklumat menyebabkan kesulitan PPJ untuk membina rangkaian kejadian yang tepat dan tersusun. Sumbangan berlebihan dan terhad dapat dijadikan ukuran dalam menentukan kesediaan SBJ untuk bekerjasama. Perlanggaran maksim kuantiti juga menunjukkan perkaitan terhadap kualiti perbualan yang berupaya menimbulkan kesan negatif kandungan seperti kajian Coulthard (1992). Bagi perlanggaran maksim hubungan, SBJ memberikan sumbangan yang tidak relevan atau berkaitan. Jika diteliti dalam topik perbualan 1-7 kecuali topik perbualan 4, maksim ini dilanggar semasa SBJ menghasilkan daya komisif penolakan. Bagi perlanggaran maksim gaya, terdapat kesamaran atau keaburan seperti transkripsi simbol '()' dalam respons yang diberikan oleh SBJ.

KESIMPULAN

Kajian ini telah membincangkan maklumat linguistik dari sudut analisis lakuan tutur dan prinsip kerjasama dalam soal jawab siasatan jenayah. Lakuan tutur PPJ melalui strategi pertanyaan dan pernyataan boleh dijadikan rujukan kepada Polis Diraja Malaysia (PDRM) bagi tujuan menambah mutu dan teknik soal siasat sedia ada. Lakuan tutur dan prinsip kerjasama SBJ melalui respons sangat berguna untuk pengetahuan dan pemahaman PDRM, khususnya PPJ yang mengendalikan kes jenayah. Lakuan tutur representatif dan komisif serta kesengajaan SBJ untuk melanggar maksim perbualan, iaitu kualiti, kuantiti hubungan dan gaya memperlihatkan pola atau tingkah laku berbahasa. Penghasilan respons SBJ yang kurang baik sudah jelas memberi pelbagai implikasi terhadap sesuatu keterangan dan pengambilan informasi PPJ turut terjejas. Kajian ini merupakan tinjauan awal dari sudut pandangan linguistik. Kajian susulan perlu diperluaskan untuk memberi pemahaman dan pengetahuan

tentang kedinamikan bahasa melalui pendekatan linguistik yang bersifat saintifik kepada pengamal undang-undang, terutamanya di balai polis dan mahkamah.

RUJUKAN

- Amirah Ahmad & Nor Hashimah Jalaluddin. (2013). Implikatur dalam Kes “Pembunuhan Noritta”: Analisis Teori Relevans. *Jurnal Bahasa*, 13(1), 20-31.
- Coulthard, R. M. (1992). Forensic Discourse Analysis. In Coulthard, R.M. (ed.) *Advances In Spoken Discourse Analysis* (pp. 242-258). London: Routledge.
- Coulthard, R. M. & Johnson, A. (2007). *An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence*. London & New York: Routledge.
- Eti Setiawati dan Tulus Wahjuono. (2020). The Speech Acts of the Police Investigator on a Banking Criminal Act in the Police Investigation Report: A Pragmatic Study. *Journal of Talent Development and Excellence*. 12(1), 44-54.
- de Saussure, L. & Rocci, A. (2016). Verbal Communication. An Introduction. In Rocci, A. & de Saussure, L. *Verbal Communication* (pp. 3-20). Berlin: de Gruyter.
- Fisher, R. P. & Perez, V. (2007). Memory-enhancing techniques for interviewing crime suspects. In, S. A. Christianson (ed.) *Offenders’ Memories of Violent Crimes*. (pp. 329–354) Chichester: Wiley.
- Jefferson, G. (2004). Glossary of Transcript Symbols with an Introduction. In Lerner, G. H. *Conversation Analysis: Studies from the First Generation* (pp. 13-31). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Kreidler, C. W. (1998). Introduction English Semantic. New York: Routledge.
- Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. In P. Cole and J. Morgan (eds) *Syntax and Semantics* (pp. 41-58). New York: Academic Press.
- Grice, P. (1989). *Studies in the Ways of Words*. Cambridge : Harvard University Press.
- Huang, Y. (2006). Speech acts. In Brown, K. (ed.) *The Encyclopedia of Language and Linguistics* (pp. 656-665). New York: Elsevier Science.
- Huang, Y. (2007). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Kroeger, P. R. (2018). *Analyzing Meaning: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Berlin: Language Science Press.
- Linfoot-Ham, K. (2006). Conversational Maxims in Encounters with Law Enforcement Officers. *Journal of Speech, Language and the Law*, 13(1), 23-54.
- Md Zahril Nizam Md Yusoff. (2020). *Analisis Ciri-ciri Terpilih Wacana Forensik dalam Interaksi Siasatan Kes Jenayah*. Tesis Doktor Falsafah. Universiti Sains Malaysia.
- Noraini Ibrahim. (2008). Membina Keterangan: Pemeriksaan Utama Sebagai Titik Permulaan*. *Jurnal e-Bangi*, 3(3), 1-23.
- Ruzlan, et. al. (2018). *Pengumpulan Data Kualitatif dalam Penyelidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. & Vanderveken, D. (1985). *Foundations of Illocutionary Logic*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shuy, R. (2011). *The Language of Perjury Cases*. New York: Oxford University Press.
- Shuy, R. (2013). *The Language of Bribery Cases*. New York: Oxford University Press.
- Solan, L. M. & Tiersma, P. M. (2005). *Speaking of Crime: The Language of Criminal Justice*. Chicago: The University of Chicago Press.

Undang-undang Malaysia. (2015). *Akta 574 Kanun Keseksaan*. Lembaga Penyelidikan Undang-undang. Selangor: International Law Book Services.

MAKLUMAT PENULIS

MD ZHRIL NIZAM MD YUSOFF

Calon Doktor Falsafah di Bahagian Pengajian Linguistik Bahasa Melayu,
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia.
zahril_nizam@yahoo.com

NORIAH MOHAMED

Mantan Profesor di Bahagian Pengajian Linguistik Bahasa Melayu,
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia.
noriahm@usm.my

DARWALIS SAZAN

Calon Doktor Falsafah di Bahagian Pengajian Linguistik Bahasa Melayu,
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia.
darwalis.sazan@gmail.com

MOHD NAJIB ABDUL RAHIM

Ketua Bahagian Siasatan Jenayah,
Ibu Pejabat Polis Daerah Timur Laut, Pulau Pinang.
kbjsdtlaut@rmp.gov.my

ARJUNAITI ABDULLAH

Ketua Pusat Pengajian Sains Pengurusan Krisis dan Bencana,
Maktab Polis Diraja Malaysia (PDRM), Kuala Lumpur.
arjunaiti@rmp.gov.my